

1883 ST. ELOI CHURCH CE

ADV N-Medelingen

DRIEMAANDELIJKS
EERSTE TRIMESTER 2025

Dit is het zevenentachtigste nummer van de *ADV-N-Mededelingen*. De publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten zoals het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten, de publicaties en de huisvesting. De *ADV-N-Mededelingen* zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Het ADVN | archief voor nationale bewegingen werkt rond het erfgoed van de Vlaamse beweging en andere nationale bewegingen in Europa. De kernopdracht van het ADVN is het verzamelen, bewaren, onderzoeken en toegankelijk maken van dit erfgoed.

Het verleden is een beproefd bouwwerk van zoveel fouten en nog meer gebreken. Torsend tegelijk met verve wat nog komen moet, vandaag, morgen, overmorgen.

Cover: Muurschildering in de stad Ghent in Minnesota ter ere van het honderdjarig bestaan van de St. Eloi Kerk, 2004.
[ADV-N, VFA8229]

Lange Leemstraat 26
BE-2018 Antwerpen 1
[T] +32 [0]3-225 18 37
[E] info@advn.be
[W] www.advn.be
bankrekening: BE14 4198 0595 9183 | KREDBEBB
ondernemingsnummer: 0431.020.884
RPR Antwerpen

Giften vanaf 40 euro komen in aanmerking voor een attest voor belastingvermindering.
Neem hiervoor contact op met het ADVN.

www.facebook.com/ADV-N-vzw

Met de steun van de Vlaamse overheid

Vlaanderen
verbeelding werkt

Erkenningsnr. P3A8177

Bijdragen

Tom Cobbaert, An De Ridder, Aragorn Fuhrmann,
Sophie Gyselinck, Nele Kersten,
Ann Mares, Dirk Rochtus, Kas Swerts

Digitale beeldbewerking & beeldredactie

Ann Van Gastel

Fotografie

Peter Maes

Vormgeving

Ann Van Gastel

Coördinatie

Sophie Gyselinck

Druk

Graphius – New Goff, Gent

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Rochtus

Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen

Alle bijdragen komen tot stand in samenwerking met
de Wetenschappelijke Raad van het ADVN

Overname van bijdragen kan enkel na schriftelijke toestemming van de uitgever
© 2025 Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme vzw

EEN SPORTIEVE ERFGOEDDAG

Op 27 april 2025 is het opnieuw Erfgoeddag, de dag waarop de cultureel-erfgoedsector – en ook het ADVN – fier uitpakt met een thematische selectie uit de collectie. Het is de dag bij uitstek waarop de sector uitreikt naar het brede publiek en nieuwe erfgoedliefhebbers worden gewekt. Laat echter die dag ook elk jaar weer net de dag zijn dat het grootste loopevenement van het land plaatsvindt, namelijk de zeer populaire Antwerp 10 Miles. Met 40.000 deelnemers en daarbovenop supporterende families en vrienden zorgt dat voor een serieuze toeloop.

De laatste zondag van april worden sportieve cultuurliefhebbers of cultuurminnende sportfans dus jaarlijks voor een dilemma geplaatst. En dit jaar wordt de keuze nog spannender. Het thema van Erfgoeddag is immers *Game On!* met de focus op sport- en spelerfgoed. *Game On!* dus. ADVN gaat deze sportieve uitdaging aan en onderzocht voor u een aantal onbekende en bijzondere geschiedenissen waarbij sport en spel en Vlaamse engagementen samenvielen. In de digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging* (devb.be) wezen auteurs Stijn Knuts, Hans Vangrunderbeek en Pascal Delheye (2023) al op deze nauwe verstrengeling en in het bijzonder op de rol van de koers in de constructie van de Vlaamse identiteit.

Het was dan ook moeilijk kiezen uit de vele sportthema's in onze collectie en uiteindelijk is het een staalkaart geworden van tien thema's, uitgewerkt door verschillende medewerkers en door een stagiaire van de opleiding Noord-Amerika Studies in Leiden. In dit nummer van de *Mededelingen* presenteren we u alvast een

voorsmaakje van wat u op Erfgoeddag in het ADVN als expo mag verwachten.

Onderzoeker Aragorn Fuhrmann werpt een licht op de Vlaamse bokslegende Karel Sys. Van held tot antiheld en terug. Zijn lidmaatschap van VNV en van SS-Vlaanderen leverde hem na de oorlog een gevangenisstraf op en hij raakte bovenop zijn burgerrechten ook korte tijd zijn bokslicentie kwijt. Door naar Argentinië te emigreren kon hij die periode echter blijven trainen en deelnemen aan wedstrijden. Met zijn terugkeer kwam ook de rehabilitatie en zeker toen Sys in 1952 Europees kampioen werd bij de zwaargewichten door de Duitser Hein Ten Hoff te verslaan.

Dat ook de volkssport zich deels via de politieke zuilen organiseerde, toont de ontstaansgeschiedenis van de Vlaams-nationale Blauwvoetbond aan, als reactie op gelijkaardige katholieke, liberale en socialistische turnbonden. Publieksmedewerker Sophie Gyselinck vertelt het verhaal van deze organisatie voor lichaam, geest en ziel. De turnbondafdelingen luisterden vele stoeten en evenementen van de Vlaams-nationale beweging op, maar zouden tijdens WOII ophouden te bestaan.

Stagiaire Nele Kersten dook in het verleden van het krulbollen of rolle bolle. Deze traditionele Vlaamse volkssport ging zelfs mee in de koffer bij de uittocht van Vlaamse migranten naar Noord-Amerika en wordt daar nu nog steeds beoefend.

Benieuwd naar meer? Wij zien u graag op Erfgoeddag 2025,
Ann Mares

Met taart en geschenkjes en vooral met grote dankbaarheid werd Marleen Deridder uitgezwaaid. Na 37 jaar dienst gaat zij op vervroegd pensioen. Ook voor de bezoekers van ADVN was Marleen een vaste waarde. U kreeg haar aan de telefoon, ze ontving u aan het onthaal en luisterde de correspondentie op met een buitengewoon sierlijk handschrift. Maar er was nog zo veel meer. Het ga je goed Marleen, van het hele ADVN-team.

FANTOOMBOKSER

De Oostendse bokslgende Karel Sys als ambivalent nationaal sporticoon

In de loop van zijn carrière werd de Oostendse bokser Karel Sys (1914-1990) bedacht met een lange reeks bijnamen en epitheta: van 'onzen Karel' en 'fantoombokser' tot 'blonden reuzenkerel' en 'SS-Man Sys'. Ze tekenen de vele metamorfoses die Sys tijdens zijn bestaan als bokser doormaakte. Nadat de West-Vlaming zich in de jaren 1930 ontpopte als volkse boksheld van internationaal niveau, kwam hij tijdens de Tweede Wereldoorlog in het oog van een ideologische storm terecht. Zijn nauwe banden met de collaboratie kwamen hem na de Oorlog duur te staan. Toch betekende de Bevrijding niet het definitieve einde van Sys' bokscarrière.

Zo ongrijpbaar als hij was in de ring, zo wendbaar bleek Karel Sys zich ook door de 20ste eeuw te bewegen. In deze verkennende bijdrage reconstrueer ik zijn grillige parcours als nationaal sporticoon.

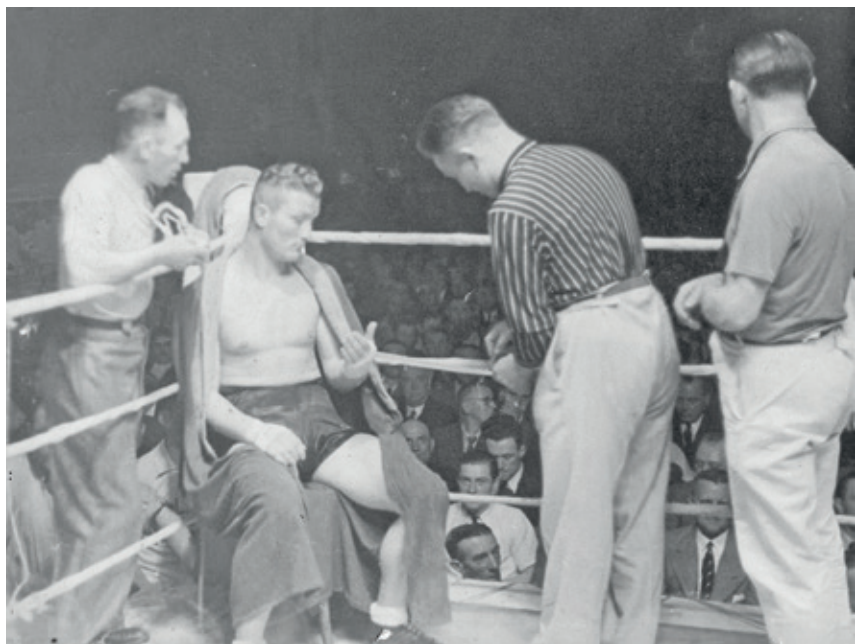
Boven: Gesigneerd portret van Karel Sys in bokstenue.
[S 2008/46 - Freddy Koch, Oostende - Beeldbank Kusterfgoed]

Rechts: Karel Sys als zwaargewicht, in de ring bijgestaan door coach en manager Theo Vanhaverbeke (in het gestreepte hemd).
[Alfons Nierynck - Beeldbank Kusterfgoed]

De opgang van een volkse boksheld

45 kilogram. Zoveel woog Karel Sys naar eigen zeggen toen hij op 15-jarige leeftijd begon met boksen. Het gevolg, zo suggereerde hij, van zijn karige levensomstandigheden als kind. Sys groeide op in een Oostends arbeidersgezin dat geregeld op de rand van de armoede balanceerde. Zijn scholing bleef beperkt tot lager onderwijs en de eerste jaren van de vakschool, waar hij werd opgeleid tot meubelmaker-schrijnwerker – tot hij op 16-jarige leeftijd zijn professionele debuut maakte als bokser. Hij was ondertussen 4 kilogram aangekomen.

Het tengere, bijna schriële lichaam van de vijftien-zestienjarige Sys vormde een leidmotief in de eerste journalistieke portretten die medio jaren 1930 aan hem werden gewijd. Voor wie de bokssport een beetje volgde, was het nauwelijks voorstelbaar dat de lange, gespierde Oostendenaar, die inmiddels te boek stond als een 'pracht-atleet', ooit zo frêle was geweest. Tegelijk viel die fascinatie voor Sys' lichaam niet los te zien van een ontluikend emancipatorisch

discours over boksen in Vlaanderen. De 'noble art' – van oudsher een activiteit voor de hogere klassen – werd na de Eerste Wereldoorlog voor het eerst een populair tijdverdrijf voor 'gewone' mensen. In verschillende Vlaamse provincies ontstonden lokale boksverenigingen, die tot de democratisering van de sport bijdroegen. Een van de meest spraakmakende nieuwe initiatieven was de door Theo Vanhaverbeke gerunde Oostendse Flandria Boxing Club, waarvan Karel Sys de belangrijkste exponent werd.

"Oostende heeft eene heele schaar van jongeren weten te vormen, Sys voorop", stond in 1935 te lezen in de Vlaamsgezinde krant Sportwereld. Boksen, zo was de suggestie, vormde jongemannen – niet alleen fysiek, maar ook moreel. Hoewel het blad het razend populaire wielrennen veel nadrukkelijker en systematischer als kweekschool van wilskrachtige Vlamingen presenteerde, gold ook 'vuistschermen' als een instrument tot zelfverwerkelijking: "En het is dank b.v. aan professoren als een Theo Van Haverbeke dat deze provincie boksters krijgt lijk Karel Sys, mannen van klas, die in de bokssport hun stiel vinden naast

roem en eer. Jongens die (...) dank deze bokssport stoffelijke welvaart zullen verkrijgen, en begoede en geachte burgers worden."

Deze tegelijk zakelijke en idealistische logica sloot tot op zekere hoogte aan bij het zelfbeeld van Sys en zijn coach en manager Vanhaverbeke, voor wie boksen bovenal een manier was om geld te verdienen, maar ook verbonden was met 'masculiene' waarden zoals moed, zelfbeheersing, volharding en eer. In de Flandria Boxing Club werd je gekneed tot man – door gedisciplineerd te trainen, je lichaam te stalen en af en toe een dreun te incasseren. Of zoals Vanhaverbeke het verwoordde in zijn memoires: *"Boksen is immers een mannensport die alleen wordt beoefend door mannen die naam waardig*

Links: Sys' controversiële boksmatch tegen Olle Tandberg in november 1943 in het Brusselse Sportpaleis, waarbij hij zich tot Europees kampioen kroonde. [Maria Vanhaverbeke - Beeldbank Kustergoed]

Rechts: Karel Sys, geflankeerd door All Gerard (links) en Maurice Robeneyn (rechts), twee andere uithangborden van de Flandria Boxing Club.

Affiche van de openingsavond van de Belgische zwaargewicht-competitie, op 10 september 1941 in Brussel. [De Plate - Beeldbank Kusterfgoed]

70 kilogram). Sys, zo waren sportcommentatoren het erover eens, was inmiddels te groot voor Vlaanderen en België. Hij klopte zijn landgenoten zo gemakkelijk dat het lachwekkend werd en reeg de zeges tegen buitenlandse kampioenen aan. Alleen de grote Gustave Roth, de ervaren Antwerpse bokser die al herhaaldelijk Europees en zelfs een keer Wereldkampioen was geworden, vormde nog een bedreiging. Het was diezelfde Roth die Sys in december 1937 van een Euro-

(...). Moedige kerels (...) die de eigen zwakheden weten te overwinnen door de sterkte van de geest". De ware bokser was dan ook geen tomloze geweldenaar, maar een mature atleet, die meester was over zijn lichaam. Vanuit die toewijding aan de edele 'pugilistiek' ontpopte Vanhaverbeke zich als een onvermoeibare promotor van de boksport in West-Vlaanderen. Hij en Sys bleken daarbij niet ongevoelig voor een (West-)Vlaams sentiment: toen de Oostendenaren in 1939 een 'Grooten Prijs Karel Sys' lanceerden, vertelde Sys aan het Vlaams-nationalistische blad *Volk en Staat* te willen bewijzen dat "de jongens van de Vlaanders, voor geen enkele der ander gouwen onderdoen moeten. Ik verwacht van deze competitie dan ook de opstanding van enkele Vlaamsche Goden."

Zelf was Sys intussen al enkele jaren eerder uitgegroeid tot zo'n 'Vlaamsche God' in de Belgische bokshemel. In 1936 – zijn definitieve doorbraakjaar – werd hij voor het eerst Belgisch kampioen bij de halfzwaargewichten (zijn gewicht schommelde intussen rond de

pese titel bij de halfzwaargewichten hield. Tot zijn frustratie greep Sys een jaar later opnieuw naast die titel, ditmaal na verlies tegen de Duitser Heinz Lazek – het gewezen Oostendse pluimgewicht was ondertussen overgegaan naar de zwaargewichten.

Behalve succesvol was Sys in die jaren ook populair. Ondanks zijn steile opgang naar de Europese bokstop bleef zijn imago dat van sympathieke volksjongen, die bij alle sportglorie 'gewoon' was gebleven en precies daarom zo geliefd was bij zijn streekgenoten. Die 'volkschgezinde' reputatie kreeg op 3 januari 1939 extra glans en zelfs een heroïsch tintje toen Sys in het hart van de winter een verdrinkende man uit de Noordzee redde. Het socialistische blad *Vooruit* gewaagde van "een heldendaad": behalve "een groot kampioen" mocht Sys ook "een groot mens" worden genoemd.

Bemind om zijn eenvoud werd de Oostendenaar ondertussen bewonderd om zijn atletische voorkomen en feilloze bokstechniek:

niet alleen kon hij razendsnel uithalen met zijn "rusteloze linker", Sys danste zo fluks rond zijn opponenten dat hij ongrijpbaar leek. Een fantoombokser. Precies die drie aspecten – zijn volkse imago, de esthetiek van zijn lichaam en zijn aura van sportieve superioriteit – zouden tijdens de bezetting de hoofdingrediënten vormen van de nationaalsocialistische propagandacultus waarvan Sys het middelpunt werd.

Sportsymbool van de collaboratie

"Karel Sijs: zinnebeeld van Vlaamsche spier- en wilskracht", zo presenteerde *Volk en Staat* de Oostendse bokskampioen in het tweede oorlogsjaar aan zijn lezers. Anno 1941 behoefde Sys bezwaarlijk nog een introductie. Wél was het de eerste keer dat hij zo nadrukkelijk

werd ingezet als symbool van een viriel Vlaams-nationalisme. Vóór de bezetting beperkte *Volk en Staat* zich in zijn rapportering over Sys' zegereeksen in de regel tot een mild chauvinisme. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam daar verandering in. Terwijl het VNV zich zonder omzien in de collaboratie stortte en een intensieve propagandacampagne begon, werd ook de West-Vlaamse bokser op het schild gehesen. Die toenadering was wederzijds: hij en Vanhaverbeke lieten zich vanaf 1941 nu en dan interviewen door *Volk en Staat* en in 1942 werd Sys lid van het VNV.

Datzelfde jaar deed de Vlaams-nationalistische partij, in haar greep naar de bestuurlijke macht, een poging om het Vlaamse

sportleven te 'ordenen' en los te wrikken uit zijn vooroorlogse unitaire structuur. Commissaris-generaal Gerard Romsée richtte in dit verband het Commissariaat-Generaal voor Lichamelijke Opvoeding en Sport (CGLOS) op: een centrale sportinstelling voor heel België, maar met autonome Vlaamse en Waalse afdelingen. Het was in de context van deze strijd om de 'sportmacht' dat de 'volkschgezinde' bokser Sys een aantrekkelijk propaganda-icoon werd voor het VNV, dat worstelde met een nijpend gebrek aan draagvlak.

In de loop van 1942 werd het echter steeds duidelijker dat ook Sys' populariteit barsten vertoonde. Match na match moesten de commentatoren van *Volk en Staat* vaststellen dat de Oostendse bokser door een opstandig deel van het publiek werd uitgeweid. In het

VNV-blad woog H. Van Cauwenberghe de mogelijke oorzaken tegen elkaar af: ging het om ontgoocheling van boksfanaten na een mindere sportieve prestatie of was er meer aan de hand? Van Cauwenberghe hield aan het slot van zijn stuk nog één verklaring over: "Omdat hij een Vlaming is en als Vlaamsch-Nationalist bekend staat". Deze redenering werd een rode draad in de berichtgeving over Sys in de Vlaamse collaboratiepers. Aangezien de meeste bokswedstrijden in het "volksvreemde" Brussel plaatsvonden, werd het ongenoegen van het publiek systematisch voorgesteld als een gebrek aan (Vlaams-)nationaal bewustzijn.

In werkelijkheid kon de controverse rond Sys niet los worden gezien van zijn steeds zichtbaardere betrokkenheid bij diverse collaboratie- en nationaalsocialistische initiatieven. In 1942 traden niet alleen zijn banden met het VNV aan het licht. In de aanloop naar een

Op 9 mei 1936 streed Sys met uitdager Auguste De Vos om de Belgische titel bij de middengewichten. De Oostendenaar behield zijn titel. [Beeldbank Kusterfgoed]

Gestileerd profiel van Sys in *De SS-Man* van 20 november 1943, naar aanleiding van zijn Europese titel bij de zwaargewichten. [ADV, VY900189]

nieuwe Belgische titelstrijd met eeuwige rivaal Roth lieten beide bokkers zich interviewen op Zender Brussel. Niet veel later werd het nieuws bekend dat Sys in de laatste weken van het jaar naar Berlijn zou afreizen. Daar zou hij samen met verschillende andere Oostendse bokkers deelnemen aan een groots boksgala in de Deutschlandhalle voor Vlaamse arbeiders die in de Duitse hoofdstad waren tewerkgesteld. En ook op 20 december 1942 kon het Berlijnse publiek de voormalige Belgische kampioen aan het werk zien, ditmaal tijdens een wedstrijd tegen de Duitse bokser Jean Kreitz. Als ridderlijke krachtmeting tussen een Duitser en een Vlaming was het evenement de sportieve pendant van het Groot-Germaanse denken van de organisator: de Duitsch-Vlaamse Arbeidsgemeenschap (DeVlag), een culturele 'mantelorganisatie' van de SS.

In de Brusselse zalen bleven de fluitconcerten ondertussen aanhouden. Tot groeiende frustratie van *Volk en Staat*. Het VNV-blad riep zijn lezers op om bij Sys' naderende match tegen Stephane Olek op 10 januari 1943 in Antwerpen als één man iedere wanklank te overstemmen: *"Wij meenen dat Karel Sys, dien we als V.N.V.-er en als persoonlijke vriend, ten hoogste hebben leren waardeeren, ten onrechte al lang genoeg in een volksvreemd Brussel de eer ontnomen is, die hem toekomt"*. Toch kwamen er ook in het Antwerpse Sportpaleis *"enkele Brusselsche jouwers en fluiters"* opdagen, aldus het wedstrijdverslag in *Volk en Staat*, *"doch ditmaal trokken zij aan het kortste eind"*. De kwade trouw van de Brusselse supporter bleef echter een doorn in het oog van *völkische* ideologen, die het joelende publiek ironisch genoeg een gebrek aan sportmanship verweten: *"Jammer genoeg"*, zo constateerde het blad *De SS-man* in april 1943, *trok het Belgische boksen nog steeds toeschouwers "voor wien de ingeboren haat voor den blonden Sys (...) sterker is dan hun sportieve objectiviteit"*. Sys – in onverdachte tijden een publiekslieveling – was de mascotte van een heel ander soort gevecht geworden.

Op 14 november 1943 volgde de grote finale van dat propaganda-gevecht. Die dag deed Sys in het Schaarbeekse Palais des Sports namelijk een gooi naar de Europese titel bij de zwaargewichten. In

de sportkolommen van de collaboratiepers werd met gespannen verwachting naar de wedstrijd toegeleefd. Eigenlijk ging het om een revanchepoging: een half jaar eerder was het Sys – tot ontgoocheling van menig collaborerende journalist – door een voetblessure niet gelukt om de Zweed Olle Tandberg te onttrenen. Ditmaal moest en zou het goed gaan. Om te garanderen dat geen vloek of sneer de ideologische eenstemmigheid van het sportritueel zou verstoren, flankeerde een erehaag van SS'ers de Belgische titelkandidaat op weg naar de ring. Na afloop stelde *De SS-man* tevreden vast dat de inspanningen hadden geloond. Het had Sys ditmaal niet aan stormachtig gejuich ontbroken. Tegelijk liet de auteur doorschemeren dat hij de Brusselse supporters niet voorgoed van hun opstandigheid genezen achtte: *"Deze wijziging van gezindheid van Jan Publiek is er naar alle waarschijnlijkheid geen blijvende"*. Sys' uitbundig gevierde zege mocht echter *"een verheugend teeken"* heten, aangezien *"het nationale bewustzijn, de voorkeur voor den man-van-hier"* het voor één keer had gewonnen van *"de vroegere kleinzielige vooringenomenheid van vele Beulemannen"*. Toch had er wel degelijk opnieuw protest

opgeklonken vanuit de zaal: het collaboratieblad *Het Vlaamsche Land* gewaagde met tegenzin van "een kleine minderheid" misnoegde supporters.

Dat het Palais des Sports die dag letterlijk zwart zag van de SS-uniformen, was niet zonder aanleiding: begin 1943 was Sys lid geworden van de Germaansche SS-Vlaanderen. Het verklaart de triomfantelijke toon waarmee zijn overwinning op Tandberg in *De SS Man* werd gemeld. "SS-man Karel Sys kampioen van Europa", blokletterde het blad op 20 november 1943. Dat Sys de boomlange Zweed nu wél had kunnen vloeren, werd gepresenteerd als een bewijs dat de daadkracht van de Vlaming – specifiek: de Vlaamse SS'er – niet voor die van andere nationaliteiten moest onderdoen: "Karel Sys heeft (...) bewezen, dat, als het op verstandig geleide spierkracht aankomt, Vlaanderen nog immer zijn groote kampioenen kan leveren, om de groote Europeesche overwinningen te bevechten". Ook het CGLOS was die dag

vertegenwoordigd in het Schaarbeekse Sportpaleis, in de personen van commissaris-generaal Pierre Daye, commissaris van Vlaanderen Olivier Guillerme en secretaris-generaal Maurice Mauquoi. Het collaborerende sportcommissariaat greep de gelegenheid met beide handen aan om de winnaar en vooral zichzelf te promoten. Na de wedstrijd volgde een toespraak van Mauquoi, die – getuige de *Brüsseler Zeitung* – de "kameraadschappelijke ingesteldheid van de nieuwe kampioen" prees (een verwijzing naar Sys' SS-lidmaatschap) en zijn verdienste voor de Vlaamse zaak beklemtoonde.

Precies op dat emancipatorische argument zouden Vanhaverbeke en Sys' sympathisanten zich in naoorlogse tijden beroepen: tijdens de bezetting had de Oostendenaar zich alleen maar – zoals vóór de oorlog – ingezet voor het Vlaamse sportleven. Of in de woorden van zijn advocaat: "Al hetgeen hij heeft gedaan moest enkel ten goede komen aan de sport".

Schaduwbokser: het naoorlogse parcours van een verbrande kampioen

"Het lage achterdeurken knarst open en uit het donker verschijnt plots in het heerlijk zonlicht de blonde kop van Karel Sys (...) dien we toch zoo dikwijls onder het helle licht van den grooten ringluster in al zijn athletische schoonheid zagen pralen." Eind april 1945 werd de ex-Europese kampioen in het zogenaamde 'boevenkarretje' naar het Brugse gerechtshof gereden. Voor het godenkind van het Belgische boksen was de val bijzonder diep. *Volksgezette*-verslaggever (en ex-bokser) Rik Senten kon een opflakking van medeleven niet onderdrukken: "Dit contrast: eens toch als overstelpt, onder de duizenden begeesterden zoodat de sporthal er van dreunde, en thans ...

Karel Sys verscheen in juni 1945 achtereenvolgens voor het Brugse en Gentse Krijgshof. Hij werd in beroep veroordeeld wegens collaboratie. [K. Sys, *Mijn leven als bokser*, 1981 - *Het Volk*]

Bokswedstrijd.

Schets van een bokswedstrijd in het IC Sint-Kruis [Pater Kapucijn – K. Ravyts & J. Rondas, *Het Brugse 1940-1945. Deel 4b*, Groeninghe, 2004.]

en er als vanouds voor hem werd gejuicht, raakte Sys doordrongen van het saamenhorigheidsgevoel van 'zwarten onder elkaar'.

Op 18 juni 1945 verscheen Sys opnieuw voor de Brugse krijgsraad. Hij werd in eerste instantie vrijgesproken. Zijn advocaat wist de krijgsraad te overtuigen door te wijzen op Sys' al met al passieve houding tegenover zowel de Duitse propaganda als de Vlaamse SS. Bovendien had de bokskampioen zijn invloed aangewend om de tewerkstelling van medeburgers in Duitsland te voorkomen. Nadat de krijgsauditeur echter in beroep ging, werd de zaak heropend door het krijgshof van Gent. Zo gebeurde het dat Sys in hoger beroep alsnog veroordeeld werd tot één jaar cel (met aftrek van voorarrest) en uit zijn burgerrechten werd ontzet. De resterende drie maanden van Sys' gevangenisstraf werden kwijtgescholden, maar de Belgische Boksbond ontnam hem wel zijn bokslicentie. Het was een straf die Sys heel wat harder trof dan zijn verblijf in de Brugse interneringscentra.

Op zoek naar een nieuw carrièreperspectief week Sys uit naar Spanje, waar hij zijn brood verdiende met catchwedstrijden (het show-worstelcircuit). Dat hij ooit nog op een professioneel niveau zou boksen, leek uitgesloten – tot hij er in 1949 in slaagde een reispas voor Argentinië te bemachtigen. Zoals heel wat oud-collaborateurs die naar het Zuid-Amerikaanse land emigreerden, had hij zijn visum te danken aan de bemiddeling van een oude bekende: de gewezen commissaris-generaal van het CGLOS Pierre Daye. In Argentinië vond Sys aansluiting bij een kleine, hechte gemeenschap van 'zwarten', die aan de overkant van de oceaan een nieuw bestaan probeerden op te bouwen. Samen met zijn gezin, dat niet veel later de oversteek naar Zuid-Amerika maakte, woonde Sys eerst in Florencio Varela (Buenos Aires) en vervolgens in het kuststadje Mar del Plata. Hij lag er mee aan de basis van de vereniging De Noordzeevrienden: een afdeling van de koepelorganisatie Vlamingen in de Wereld, die de lokale Vlaamse emigrantenfamilies dichter bij elkaar probeerde te brengen met 11-juli-vieringen, Sinterklaasfeesten en uitleenbibliotheken.

de sombere kilte van de gerechtszaal". Het contrast met Sys' gloriëtijd was nog scherper in het Pandreitje, de Brugse stadsgevangenis waar hij kort na de Bevrijding was ondergebracht. Terwijl de krijgsraad zijn zaak onderzocht, deed de Oostendenaar er alles aan om fit te blijven. Zo herinnert Sys het zich toch in zijn memoires: bij gebrek aan een trainingspartner of een bokszak deed hij aan schaduwboksen. In de krappe cel was het echter lastig dansen.

Sys werd ervan beschuldigd lid te zijn geweest van het VNV en de SS. Ook het feit dat hij als publieke figuur de politiek van de bezetter had gediend werd hem ten laste gelegd. Die zonnige aprildag volgde echter nog geen vonnis. Omdat er in extremis een nieuwe klacht tegen de bokser was ingediend, besloot de Krijgsraad om de zaak uit te stellen. In de tussentijd werd Sys overgeplaatst naar het interneringcentrum van Sint-Kruis. Zijn passage in het kamp was van korte duur, maar richtinggevend voor zijn verdere naoorlogse parcours. In Sint-Kruis kwam Sys immers voor het eerst in aanraking met die ontluikende gemeenschap van 'incivieken' die na de Oorlog zou uitgroeien tot een zogenaamde 'zwarte zuil'. Terwijl hij binnen de kampmuren boksgala's organiseerde voor zijn medegeïnterneerden

Kampioen van de 'incivieken'

Kort na zijn aankomst in Argentinië maakte Sys zijn rentree als bokser. Op zijn 35ste was hij intussen aan de oude kant voor een topsporter, in ieder geval een pak ouder dan zijn opponenten, maar Sys compenseerde dat leeftijdsverschil met ervaring en techniek. Zoals in zijn hoogdagen zette de Oostendse 'vuistschermer' een bijna onafgebroken reeks overwinningen neer. Hij versloeg de grote namen van het Argentijnse boksen en sleepte een gelijkspel uit de brand tegen de toekomstige wereldkampioen Archie Moore.

Sys' triomfen in het verre Zuid-Amerika werden in Vlaanderen met belangstelling gevolgd, in het bijzonder door wie zoals hij met de repressie in aanraking was gekomen. In de berichtgeving van het rechtse Vlaams-nationalistische weekblad *'t Pallieterke* ging Sys symbool staan voor de 'inciviek' die terugvocht. Al na zijn eerste wedstrijd, tegen Alfredo Lagay op 16 juli 1949, haalde het blad sardonisch uit naar de voorzitter van de Belgische Boksbond:

"Grandgagnage, die de grote eer voor zich mag opeisen, Karel alhier gebroodroofd te hebben, ligt sinds het bekendworden van die uitslag met zware koorts te bed". Honende opmerkingen aan het adres van de bondvoorzitter of kranten zoals *Vooruit* en *Volks-gazet*, die bij de Bevrijding kritisch over Sys hadden bericht, waren vanaf dat moment vaste prik in *'t Pallieterke*.

Deze aversie voor de Belgische Boksbond milderde niet

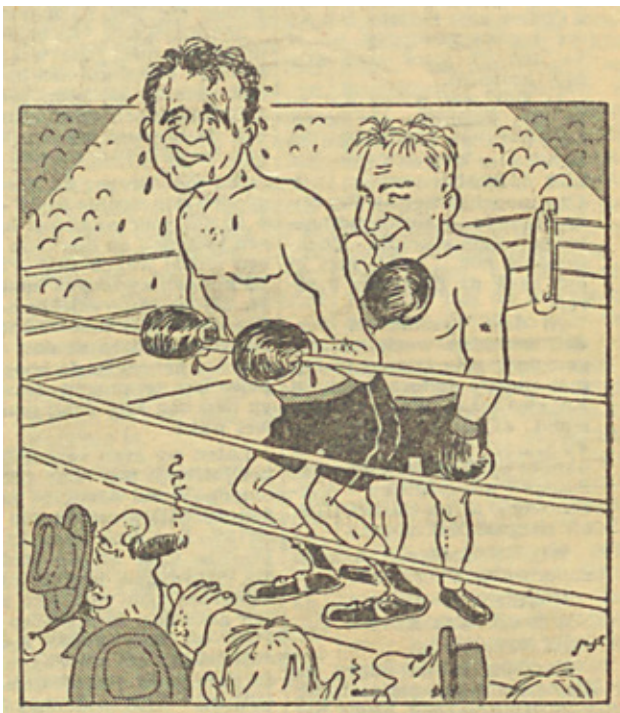
toen Sys eind 1950 opnieuw een vergunning kreeg om in België te boksen. Op 28 juni 1951, één week voor Sys' wederoptreden op Belgische bodem, sneerde een journalist van *'t Pallieterke* *"dat die heren [van de BBB] Karel Sijs niet hebben gerekwalificeerd omdat hij een inciviek zou geweest zijn maar omdat zij stilaan tot het inzicht gekomen zijn dat Sys, op zijn 37e jaar, misschien de enige is die de Belgische bokssport nog een beetje glorie kan bezorgen"*. De dubbele comeback van Sys – naar België én naar de top van de Europese bokssport – groeide voor de commentatoren van *'t Pallieterke* uit tot een symboolkwesitie die de hypocrisie van het Belgische sportbestel blootlegde. Sportjournalisten die Sys in 1944-1945 hadden verketterd, waren volgens hen nu de eersten om hem te lauweren.

Op 9 juli 1951 was het zover: voor het eerst sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog bokste Sys weer in Vlaanderen. In een afgeladen Kuipke sloeg het Oostendse zwaargewicht de Ierse kampioen Gerry McDermott knock-out. Belangrijker nog dan de matchuitslag

was volgens Vlaamsgezinde commentatoren echter de symbolische kracht die van het moment uitging. Op euforische toon berichtte *'t Pallieterke* drie

Karel Sys en zijn echtgenote Paula Van Ruymbeke tijdens een barbecue met bevriende Vlamingen in Buenos Aires omstreeks 1982. [ADV, VFA 10115]

Cartoon in 't Pallieterke van 17 januari 1952 naar aanleiding van Sys' Europese titel tegen Hein Ten Hoff. De 'ongrijpbare' Sys brengt zijn tegenstander in verwarring. [ADV.N, VY900002]

dagen later hoe het publiek Sys bij het betreden van de boksring onthaald had op een orkaanachtig applaus: *"Die minutenlang aanhoudende ovatie maakte elke redevoering overbodig. Iedereen voelde het aan dat dat applaus bestemd was als een openbare in-eerherstelling."* Wat aangekondigd was als een boksmatch had de vorm aangenomen van een volksgericht, met als inzet: Sys' schuld of onschuld als 'zwarte' Vlaming. En het volk had gesproken.

Het lijkt er overigens sterk op dat deze perceptie niet alleen leefde bij het militant nationalistische 't Pallieterke, maar ook bij gematigdere stemmen binnen de (katholieke) Vlaamse beweging. Anderhalf jaar later memoreerde een auteur in *De Standaard* Sys' wederoptreden in gelijkaardige, zij het minder suggestieve bewoordingen: *"Wij herinneren ons graag het heroptreden van Sijs (...) en de onbedaarlijke*

ovatie welke hem toen te beurt viel. Het was niet de 'bokser' Sijs die men vierde, het was de terugkerende Vlaamse zoon." Op 12 januari 1952 volgde de ultieme bekroning van die terugkeer: Sys werd voor de tweede maal Europees kampioen bij de zwaargewichten, na een puntenzege tegen de Duitser Hein Ten Hoff. Met de huldeblijken van regionale bestuurders, bisschoppen en het koningshuis leek Sys' rehabilitatie als sportheld compleet. Toch lieten sommige oorlogssproken zich niet zomaar verjagen: volgens 't Pallieterke klonk er gefluit toen Sys' nieuwe Europese titel bekend werd gemaakt in het Antwerpse Sportpaleis. [Aragón Fuhrmann]

Bronnen bij deze bijdrage:

Moedige daad van den bekenden bokser Karel Sys, in: *Vooruit*, 4 januari 1939; Voor de eerste Néozwaargewicht-kompetitie, in: *Volk en Staat*, 23 mei 1939; Karel Sijs, in: *Volk en Staat*, 6 november 1941; Karel Sys opnieuw kampioen, in: *De SS-Man*, 17 april 1943; 200000 Franken für das Kinderhilfswerk, in: *Brüsseler Zeitung*, 16 november 1943; SS-man Sys Kampioen van Europa, in: *De SS-Man*, 20 november 1943; Ziek, in: 't Pallieterke, 8 april 1949; De Oorzaak, in: 't Pallieterke, 28 juni 1951; Het weerzien en heroptreden, in: 't Pallieterke, 12 juli 1951; Karel Sijs-Al Hoosman, in: *De Standaard*, 13 december 1952; S. D. Allen, *A history of boxing in Mexico: masculinity, modernity, and nationalism*, 2017; J. Beauchez, *Boxing, the gym, and men: The mark of the fist (cultural sociology)*, 2018; L. Deceuninck, Karel Sijs – Stefan Olek, in: *Volk en Staat*, 9 januari 1943; E. Goens, *Bariloché*, 2022; Harry, Een bokspraatje, in: *Sportwereld*, 24 maart 1935; S. Knuts, H. Van Grunderbeek & P. Delheye, *Sport*, 2023, geraadpleegd op 18 februari 2025, op: <https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/sport>; P. Lambrechts, *De regionaliseringstendensen binnen de Vlaamse sportwereld in de periode 1930-1944*, Universiteit Gent, 2000; R. Renson & P. Delheye, War games: sport during the German occupation of Belgium (1940-1944), in: *Stadion: Internationale Zeitschrift für Geschichte des Sports*, jg. 26, 2000, nr. 2, pp. 245-267; F. Seberechts & F.-J. Verdoodt, *Leven in twee werelden. Belgische collaborateurs en de diaspora na de Tweede Wereldoorlog*, 2009; R. Senten, Dag-in dag-uit. Onder het belfort, in: *Volks-gazet*, 20 april 1945; J. Smeets, *De Vlaamse sport en het Nationaal-Socialisme tijdens WOII. Een diagnose van de sportberichtgeving en exploraties van de sportpolitiek*, Vrije Universiteit Brussel, 1982; K. Sys, *Mijn leven als bokser*, 1981; H. van Cauwenberghe, Waarom Karel Sys uitgefloten wordt!, in: *Volk en Staat*, 18 december 1942; P. Van De Water, *Langs de Lijn - Foute sporters in de tweede wereldoorlog*, Utrecht, 2021; Th. Vanhaverbeke, Duizend gongslagen met Karel Sys en de besten, in: *De Zeewacht*, 1985-1986; W. van Wynendaele, Schoone propaganda voor de bokssport in de Vlaanders, in: *Sportwereld*, 25 januari 1935.

DE VLAAMSCH-NATIONALE BLAUWVOETBOND (1929-1944)

Hou zee! Hou zee! Heel Vlaanderen moet mee!

Blauwvoet, worstel, vecht, strijd, span de spieren, recht de ruggen, richt de hoofden, laat U door niets tegenhouden, overwin hindernissen, trotseer stormen, tem de baren, blijf koers houden, trots gierende winden en tempeesten, kom alles te boven, zegevier: Hou Zee!

Met die laatste twee woorden riep de Vlaamsch-Nationale Blauwvoetbond zich in 1929 in het leven. De turnbond werd opgericht met als doel de jeugd "lichamelijke gezondheid en kracht" bij te brengen, maar beschouwde de oprichting vooral als een tegenreactie op het Franstalige overwicht in de katholieke, liberale en socialistische turnbonden in België. Onder de leiders bevonden zich Frans Verhaver, Leo Moulckers en Constant Bruyninckx. Die twee laatsten hadden reeds eerder al een poging ondernomen om een Vlaamsgeïnspireerde turnbond op te richten, maar zonder succes. De meest gekende naam die we tegenkomen in het hoofdbestuur is die van August Borms, hij werd gepromoveerd tot voorzitter.

Het handelsmerk van de turnbond werd de gestileerde zeevogel uit het studentenstrijdlied van Albrecht Rodenbach: 'de blauwvoet'. In het logo van de turnbond zien we centraal een atletisch gebouwde jongeman met een 'blauwvoetvogel' op zijn hand. Onderaan staat het kenteken van de Vlaamse beweging: de Vlaamse Leeuw. Het logo werd vervaardigd door illustrator Joz(ef) De Swerts (1890-1939) die vooral bekendheid verwierf met zijn IJzerbedevaartaffiches en zijn cartoons onder meer voor *Pallierter*.

Het logo van de turnbond, ontworpen door Jos De Swerts, s.d. [ADVN, VPA323]

De organisatie van de turnbond kwam eerder aarzelend op gang. Op kleine schaal werden nieuwe leden binnengehaald, logischerwijze daar eerst waar bestuursleden gehuisvest waren. In de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen werden diverse takken ingericht, elke tak bouwde een mannenafdeling (blauwvoeten), een vrouwenafdeling (meeuwen) en een afdeling voor jongens en meisjes (leerlingen) uit. De andere provincies volgden spoedig. De bond wilde ruchtbaarheid geven aan zijn bestaan en trachtte zoveel mogelijk in het openbaar te verschijnen door aan optochten in de eigen gemeente te participeren en allerlei feesten op te luisteren met turndemo's. Overkoepelend

publiceerde het turnverbond het magazine de *Blauwvoetberichten*. Het tijdschrift dat vanaf 1930 op geregelde basis verscheen, 10 nummers per jaar, telde een aanzienlijk aantal artikels over de lichamelijke opvoeding in het teken van de Vlaamse ontvoogding. Er was opvallend veel plaats voor regionaal afdelingsnieuws en voor berichtgeving over gymnastiekprogramma's in Duitsland.

De voorzitter August Borms krijgt het nieuwe vaandel van de Vlaamsch-nationale Blauwvoetbond overhandigd, s.d. [ADVN, VFA380]

Naast het turnen in clubverband, organiseerde de Blauwvoetbond jaarlijks een bondsfeest: de Blauwvoetdag. Tijdens deze meerdaagse openluchtmanifestatie verschenen alle leden keurig in hun turnuniform. Jonge mannen en vrouwen belichaamden er die dag de drie essentiële pijlers van het turnen: het lichaam, de geest en de ziel. Het 'lichaam' stond voor lenigheid en spierkracht, de 'geest' zorgde

voor levendigheid en gevatheid en de 'ziel' omvatte reinheid, blijmoedigheid, wilskracht en moed. Op het programma stonden onder meer het défilé met alle turners, diverse turnwedstrijden maar ook atletiekdisciplines zoals poolstokspringen, kogelstoten of discuswerpen. Aan het slot van het evenement werd het publiek getraakteerd op turnpiramides, het geheel werd opgeluisterd met muziek en de vaandelgroet onder leiding van de voorzitter. Gewonnen wedstrijden werden bekroond met 'Bormsbrons' of de 'Meeuwenprijs'.

Het bondsfeest of de Blauwvoetdag, de jaarlijkse hoogmis voor de turnbond, was bedoeld om zoveel mogelijk jonge mensen tot hun volksgemeenschap te brengen. Het ronselen van nieuwe leden droeg hieraan bij. De grootsheid van het feest moest blijken uit het gezamenlijk zingen van Vlaams-nationale liederen, de toespraken door bekende Vlaams-nationalisten, de vele vlaggen en de bulderende kreet 'Hou Zee!'. Om de jonge turners hun 'Vlaamse afkomst' warm te houden, stond elk feest in het teken van een historische gebeurtenis of persoon. Zo werd in 1931 tijdens het eerste bondsfeest in Rumbeke vlakbij Roeselare een optocht georganiseerd naar het graf van Rodenbach, het symbool voor de Vlaamse jeugd. Het jaar daarop was het de beurt aan Willem De Zwijger en ging een delegatie turners een bloemenkrans neerleggen op het praalgraf in de Nieuwe Kerk in Delft.

Traditiegetrouw werd de Blauwvoetdag afgesloten met een 'Blauwvoetmars', een wandeltocht doorheen België en Nederland waar massaal aan werd deelgenomen. Het 'marcheren' was per slot van rekening een belangrijk aspect in de opvoeding van de ideale turner. Vanaf 1935 organiseerde de turnbond tijdens de IJzerbedevaart een estafeteloop over een traject van 700 km. Het evenement was een variant op de Duitse wedloop georganiseerd in het Saarland door evenknie en zusterorganisatie Deutsche Turnerschaft waarin ook werd gezwommen en gevaren. Naast de jaarlijkse deelname aan de IJzerbedevaart, nam de Blauwvoetbond ook deel aan het Vlaamsch Nationaal Zangfeest en riep het zijn leden op om in grote getalen aldaar aanwezig te zijn. Tot slot

Een deelnemerskaart voor de Estafeteloop naar de IJzertoren, 23 augustus 1936. [ADVN, VGBY10]

organiseerde de turnbond ieder jaar diverse binnenlandse turnwedstrijden, atletiekmeetings en volksturnkampen.

Naar mate de jaren dertig vorderden, verlegde de Blauwvoetbond zijn blikveld meer en meer oostwaarts. Verscheidene delegaties van blauwvoeturners namen deel aan grootse turnevenementen in Breslau (huidig Wroclaw in Polen), Praag, Saarbrücken, Darmstadt, Stuttgart en Aken. Ook de zomerkampspelen in Duitsland werden gepromoot bij de Vlaamse turners. De sterke koppeling tussen de Vlaamsch-Nationale Blauwvoetbond en het Duitse nationaal-socialisme werd nog intenser tijdens de Tweede Wereldoorlog. De turnbond promootte de gedachte dat lichaamsbeweging moest worden gecombineerd met de nazi-ideologie. Het uitte zich duidelijk anti-joods en trachtte leden te verwerven door het 'Germaanse ras' in een Groot-Germaans rijk te idealiseren. In 1940 sloot de Blauwvoetbond zich

aan bij de Nieuwe Orde koepel het Algemeen Vlaamsch Sportverbond om een bondgenoot te kunnen worden van de Duitse bezetter. In augustus 1942 gaf de turnbond zijn magazine *Blauwvoetberichten* de ondertitel *Tijdschrift van de Vlaamsch Nationaal-socialistischen Turnbond*. In het allerlaatste nummer dat verscheen in juli 1944 schreef de redacteur in grote letters op de voorpagina de woorden van de Pruisische koning Frederik II: "*Beter is de dood dan de onderdrukking en de schande*". De bond overleefde de oorlog niet. [\[Sophie Gyselinck\]](#)

Bronnen bij deze bijdrage:

Blauwvoetberichten (1930-1944) ; J. Bertels & J. Tolleneer, *Vlaamsch-Nationale Blauwvoetbond*, 2025, op: <https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/vlaamsch-nationale-blauwvoetbond> ; Archief Vlaamsch-Nationale Blauwvoetbond (ADVN, AC207) ; Programmaboekjes van de Bondsfeesten van de Vlaams-Nationale Blauwvoetbond (1931-1933, 1936).

Boven: Het tijdschrift *Blauwvoetberichten* verscheen maandelijks tussen juni 1930 en juli 1944. De redactie van het maandblad voer van aan de start een nationaal-socialistische koers. [ADVN, VBRB1512]

Links: Programmaboekje van de derde Blauwvoetdag, met feestwijzer, diverse liederen en verscheidene teksten over de zogenaamde educatieve rol van het turnen. [ADVN, VY212]

KRULBOLLEN

Een stukje Vlaamse traditie in Noord-Amerika

Krulbollen is een traditionele Vlaamse volkssport die tot op heden in Noord-Amerika wordt beoefend. Bij deze sport rollen spelers kaasvormige schijven over een veld, met als doel zo dicht mogelijk bij een vooraf bepaald punt te eindigen. De sport, die zijn oorsprong vindt in West- en Oost-Vlaanderen, kent een rijke geschiedenis en wordt gekenmerkt door een sterk gemeenschapsgevoel. Hoewel saamhorigheid een belangrijk onderdeel is van het spel, kan het ook uiterst competitief zijn, waarbij precisie en tactiek een cruciale rol spelen. Wat ooit begon als een vrijetijdsbesteding op zon- en feestdagen, is uitgegroeid tot een georganiseerde sport met competities.

Oorsprong

Krulbollen is van oorsprong een West- en Oost-Vlaamse volkssport en werd door Vlaamse migranten naar Noord-Amerika overgebracht. Gedreven door mislukte oogsten als gevolg van een schimmelinfectie, de toenemende mechanisering van de textiel-

Boven: Op de krulbolbaan in het Cadieux Cafe in Detroit, s.d. [Collectie van Genealogical Society of Flemish Americans (Roseville - Michigan)]

Links: Krulbolders op de bolbaan in Adegem (Onderdijkje), 1957. Vlnr: Johan Sesselle, Raoul Rogiers en Jean Trenson. [Collectie Belgische Krulbolbond, bruikleen Jean Trenson, Erfgoedbank Meetjesland]

industrie en het wegvallen van de huisnijverheid, trokken veel Vlamingen in de 19de eeuw weg om elders een beter leven op te bouwen. Hoewel de meesten naar Frankrijk vertrokken, waagden enkele pioniers de oversteek naar Noord-Amerika. De Vlaamse emigratie kwam echter pas echt op gang vanaf de jaren 1880, toen stoomschepen de reis een stuk goedkoper en daarmee toeganke-

lijker maakten. Vaak gebeurde dit via 'kettingmigratie', waarbij vrienden, kennissen en familie elkaar opvolgden. Doordat Vlamingen zich hierdoor dikwijls in dezelfde gebieden vestigden, ontstonden er Belgisch-Amerikaanse clubs als natuurlijke ontmoetingsplaatsen. Deze clubs speelden een belangrijke rol in het behoud van de Vlaamse cultuur en tradities, waaronder de taal, muziek en typisch Vlaamse spellen zoals krulbollen. Ondanks dat de opkomst van tweede en derde generatie Vlaamse Amerikanen deze gewoontes door assimilatie veranderde, bleef krulbollen populair.

Spelregels & tactieken

Hoe gaat het in zijn werk? In het spel krulbollen, ook wel 'rolle bolle' of 'Belgian bowling' genoemd, gebruiken de deelnemers geen normale bowlingballen, maar rollen ze harde, houten schijven die op een kaaswiel lijken, over een veld richting een vooraf bepaald punt. Deze schijven zijn ongeveer achttien centimeter breed, tien centimeter dik en wegen circa vier en een halve kilogram. De onverharde baan waarop

Onder: Het uithangbord van het Cadieux Cafe in Detroit, 2002. [ADV N, VFA8023]

Boven: Een welkomstbord in de stad Ghent in Minnesota - de hoofdstad van het krulbollen - waar nog steeds buitenbanen te vinden zijn, 2004. [ADV N, VFA8225]

Onder: Groepsfoto van de Bowling Club in het Cadieux Cafe in Detroit, 1965. [Collectie van Genealogical Society of Flemish Americans (Roseville - Michigan)]

Muurschildering in de stad Ghent in Minnesota ter ere van het honderd-jarig bestaan van de St. Eloi Kerk, 2004. [ADVN, VFA8229]

gespeeld wordt, helt lichtjes naar het midden en is 12,8 meter lang en vier meter breed. De lichte helling zorgt ervoor dat de schijven een gebogen baan volgen tijdens het rollen over het veld. Aan beide uiteinden van het veld wordt een pin geplaatst, acht meter uit elkaar. Het doel van het spel is om zo dicht mogelijk bij de pin aan de overkant van het veld te komen. Voorafgaand aan het spel worden eerst de teams gekozen, meestal bestaande uit drie spelers per team. In competitieverband komen echter ook teams van vier en vijf spelers, evenals 'singles' en 'doubles' voor. Om het verschil tussen de teams aan te duiden, hebben de schijven van elk team een eigen kleur.

Wanneer alle voorbereidingen zijn getroffen en een munt is opgegooid om te bepalen wie er mag beginnen, verzamelen de spelers zich bij een van de twee pinnen om beurtelings richting de andere pin te bowlen. Tijdens het spel kunnen spelers twee verschillende

tactieken toepassen: ofwel bowlt men langzaam en gericht om zo dicht mogelijk bij de pin aan de overzijde te komen, ofwel rolt men de balvormige schijf met enige snelheid om de liggende schijven van de tegenpartij uit de weg te stoten. Zodra iedere speler aan de beurt is geweest, heeft het team dat het dichtst bij de pin heeft gerold de ronde gewonnen en een punt verdiend. Het spel eindigt wanneer het vooraf afgesproken puntenaantal, meestal twaalf, is behaald. In geval van competitie eindigt het spel na drie rondes.

Toekomstperspectieven

Hoewel het aantal plaatsen waar men krulbollen kan spelen in Noord-Amerika door de jaren heen is afgenomen, zijn er in regio's als Minnesota en Manitoba nog steeds buitenvelden te vinden. Bovendien organiseert het Cadieux Cafe in Detroit tot op de dag van vandaag competities in *feather bowling*, een Vlaams-Amerikaanse variant van krulbollen. *Feather bowling* lijkt in grote lijnen op krulbollen, maar kent enkele kleine verschillen. Zo worden in plaats van pinnen duivenveren gebruikt om het doel aan te geven en heeft de

baan een lichte holling in het midden in plaats van een helling. Tenslotte eindigt het spel niet bij het behalen van twaalf punten, maar bij tien.

Evenals krulbollen draagt *feather bowling* bij aan het in stand houden van Belgische tradities en gemeenschapsbanden. Echter, doordat de deelnemers van de spellen verouderen en er weinig tot geen nieuwe leden bij de clubs komen, dreigt de sport langzaam te verdwijnen. Ook in België zetten lokale verenigingen zich in de krulbolsport toegankelijk te houden voor jongere generaties en bestaat er een Belgische Krulbolbond met als doel het Vlaams Erfgoed te beschermen en de sport levendig te houden. Ondanks dat de toekomst van krulbollen onzeker is, blijft het een waardevolle traditie die Vlaamse landverhuizers verbindt met hun cultureel erfgoed, terwijl het ook lokaal zorgt voor verbondenheid. [Nele Kersten]

Bronnen bij deze bijdrage:

Cadieux Café, *Feather Bowling*, 2025, op: <https://cadieuxcafe.com/featherbowling/> ; B.A. Cook, *Belgians in Michigan*, Michigan State, 2007 ; *Belgische Krulbolbond*, 2025, op: <https://www.evergem.be/belgische-krulbolbond> ; R. Houthaeve, *Flandria Americana: Een Studie van Vlaamse Emigranten naar het Amerikaanse Continent*, Torhout, 1985 ; J. Magee, *The Belgians in Ontario: A History*, Toronto, 1987 ; *Zij namen hun plaats in op het Land. Belgische Emigratie naar Canada*, Brussel, 1999 ; A. Stynen, *Boer vindt land. Vlaamse migranten en Noord-Amerika*, Leuven, 2014.

Boven: Vandaag organiseert het Cadieux Cafe in Detroit nog steeds competities in feather bowling, s.d. [Collectie van Genealogical Society of Flemish Americans (Roseville - Michigan)]

Rechts: Vlamingen nemen deel aan een grote Amerikaanse krulbolwedstrijd in 1982. [Collectie Belgische Krulbolbond, bruikleen Daniel Verniest, Erfgoedbank Meetjesland]

OVER FLANDRIENS EN KRULBOLLEN Erfgoeddag 2025

Speciaal voor Erfgoeddag 2025 duikt het ADVN in de collectie op zoek naar 'erfgoed in beweging'. Van sport en spel over tradities en gewoonten tot competitie met winnen of verliezen. Sport zorgt voor opwinding, emotie en trots bij deelnemers en toeschouwers en draagt bij aan onze identiteit. Voor deze gelegenheid gaan we in de collectie op zoek naar de eerste Flandriens in het Kampioenschap van Vlaanderen en rakelen we de nostalgie op van de Vlaamse volks-sport krulbollen gekend in Noord-Amerika als 'rolle bolle'. Verder zoeken we naar de 11-juli symboliek in de Guldensporenmarathon van Kortrijk naar Brugge, ontrafelen we de sportcarrière van de bokslegende Karel Sys die uitweek naar Argentinië en nemen we u mee doorheen de geschiedenis van de Gordel, de jaarlijkse fiets- en wandeltocht door de Vlaamse Rand rond Brussel. Dit en nog veel meer kan u ontdekken in het sporterfgoed dat het ADVN bewaart.

Bezoek onze expo 'Over Flandriens en krulbollen' op 27 april en ontdek oude en nieuwe, bekende en minder bekende sportverhalen uit de Vlaamse beweging.

zondag
27 april
2025

DOE
ME!

De betekenis
van sport en spel,
vroeger en nu?
**Ontdek het op
Erfgoeddag.**

Zondag 27 april 2025 van 10 tot 17u

**Open huis – open tuin –
expo 'Over Flandriens en krulbollen' –
randactiviteiten voor jong en oud**

Adres: Lange Leemstraat 26 - 2018 Antwerpen

BOEKENVERKOOP

Op zoek naar nieuwe vondsten voor je boekenkast? Noteer dan alvast zondag 12 september in je agenda!

Op Open Monumentendag organiseert het ADVN tussen 10u en 17u een boekenverkoop. Naast oudere uitgaven van ADVN, NISE, Perspectief Uitgaven en Peristyle wordt er ook een omvangrijke selectie van overtallige boeken te koop aangeboden. Dat zijn geschonken boeken die na een zorgvuldige controle dubbel blijken te zijn met exemplaren in onze collectie of helemaal niet tot het verzamel-

beleid van het ADVN behoren. De meeste boeken worden verkocht aan een eenheidsprijs per begonnen kilo en de hoeveelheid wordt beperkt per persoon. De opbrengst gaat integraal naar nieuw verpakkingsmateriaal voor de collectie.

Hou de volgende *Mededelingen* en onze digitale nieuwsbrief in de gaten voor meer praktische informatie en een voorproefje van het aanbod. Heeft u intussen vragen over deze boekenverkoop? Aarzel dan niet om ons te contacteren langs info@advn.be.

MODAL

Het onderzoeksproject 'Metadateren en Ontsluiten Digitale Archieven met behulp van Large Language Models', of kortweg MODAL, ging in het najaar van 2024 van start. Het doel van MODAL is te onderzoeken welke toepassingsmogelijkheden generatieve artificiële intelligentie (GenAI) de cultureelerfgoedsector biedt en de kennis hierover te verspreiden binnen de sector.

In oktober 2024 startte het ADVN in samenwerking met Amsab-ISG, Letterenhuis, MoMu en meemoo het project 'Metadateren en Ontsluiten van Digitale Archieven met behulp van Large Language Models' of kortweg MODAL. Large Language Models (LLM's) zijn grootschalige taalmodellen die getraind zijn om zelf tekst te genereren

door immense hoeveelheden tekstgegevens te verwerken. Het doel van MODAL is te onderzoeken wat deze vorm van generatieve artificiële intelligentie (GenAI) kan betekenen voor de cultureelerfgoedsector en de kennis hierover actief binnen die sector te delen.

Cultureel erfgoed kent in toenemende mate digitale vormen. De exponentiële toevloed van born-digital archief is op vlak van beheer, verwerking en ontsluiting een enorme uitdaging voor archivariissen en collectiebeheerders. Hierdoor blijven veel digitale archieven en collecties ontoegankelijk en onzichtbaar voor onderzoekers en het brede publiek. Met de komst van GenAI ontstaan er nieuwe mogelijkheden om erfgoed efficiënter en rijker te ontsluiten.

Met behulp van LLM's zouden collectiebeheerders en archivariissen ongestructureerde, tekstuele data sneller kunnen verwerken - bijvoorbeeld door samenvattingen te laten maken, teksten naar vorm te classificeren of kernwoorden te genereren. De mogelijkheid om omvangrijke collecties op een meer gebruiksvriendelijke en doeltreffende manier te doorzoeken, zou baanbrekende kansen voor diverse gebruikers kunnen bieden. Binnen

MODAL zullen er drie gebruikersscenario's onderzocht worden: het doorzoekbaar maken van digitaal archief, het opsporen van gevoelige of problematische inhoud en het tekstueel doorzoekbaar maken van audiomateriaal.

In functie van deze drie *use cases* wordt binnen MODAL niet alleen een aantal tools ontwikkeld en getest, maar wordt vooral ook onderzocht hoe deze hulpprogramma's geïmplementeerd kunnen worden in de werkprocessen van archivariissen en collectiebeheerders. Sinds januari 2025 is Databe, een adviesbedrijf gespecialiseerd in digitaal erfgoed, aan de slag met onderzoeksmateriaal dat aangeleverd werd door de verschillende projectpartners.

De ambitie van het MODAL-project is om enerzijds de onderzoeksresultaten breed te delen en anderzijds samenwerking en kennisuitwisseling rond het gebruik van LLM's en GenAI in de cultureelerfgoedsector te stimuleren. Dat zal gebeuren door de ontwikkelde scripts uit te rollen als inzetbare toepassingen voor de sector en door het opstarten van een collegagroep. Voor deze collegagroep, maar ook voor breder geïnteresseerden zullen er minstens één of meerdere studiedagen volgen. Het project kent een verloop van twee fasen. De eerste fase staat volledig in het teken van onderzoek. De tweede fase zal in het teken staan van implementatie en de eerder genoemde kennisdeling. Na de afronding van het project (september 2026) is het de bedoeling dat dit kennisnetwerk de uitwisseling verderzet. [\[An De Ridder\]](#)

WT | TIJDSCHRIFT VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE VLAAMSE BEWEGING

Inhoud 2025/1

VOORWOORD

Bruno De Wever, *Homard Canadien à l'historicaine, de francofiele flamingant*
Raymond Brulez en ceci n'est pas un musée: het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd

BIJDRAGEN

Kas Swerts, *Een meccanodoos vol verschalende kreeften. Hoe een debat in Quebec de aanzet kan vormen voor een 'historiografisch moment' in de Vlaamse geschiedschrijving*

Yvan De Maesschalck, *Honderddertig jaar geleden werd Raymond Brulez (1895-1972) geboren. Hommage aan een bedaagde francofiele flamingant*

RUBRIEK FORUM

Nico Van Campenhout, *Het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd (1980-2018)*

Abonnementsgeld:

- binnenland: 40 euro
- buitenland: 60 euro
- steunabonnement: 75 euro
- afzonderlijk nummer: 15 euro
- meer info langs: www.wt.be

U kunt zich abonneren op WT door overschrijving van het abonnementsgeld op rekeningnummer BE80733021529077 [BIC KREDBEBB].

Beperkt aanbod recente bijdragen te lezen op:

www.foliomagazines.be

WT-bijdragen van 1981 tot 2023 zijn raadpleegbaar langs www.wt.be

WT-LEESFORUM

Els Witte: Natievorming in België

Op maandag 26 mei vindt in het ADVN het volgende WT Leesforum plaats. Het Forum staat deze keer in het teken van de nieuwste publicatie van historica en emerita professor Els Witte, *Natievorming in België. Tweehonderd jaar historische representaties rond 1830*. Prof. Witte zal een lezing geven over haar werk en de evolutie van het historische metier in de laatste twee eeuwen. Ze zal dit doen aan de hand van een thema dat in de historiografie vaak onderbelicht blijft: de Belgische Revolutie.

Kas Swerts (ADVN) verzorgt een korte inleiding waarin het oeuvre van Witte in de bredere historiografische context wordt geplaatst.

Maandag 27 mei 2025
om 19u30 in het ADVN

Inschrijven langs:
publiekswerking@advn.be

SPORT ALS 'NATIONAAL WONDER'

Sport is smeerolie voor de natie. In vreedzame tijden verbinden sportmanifestaties alle lagen van de bevolking. Zeker voetbalwedstrijden lenen zich voor vaderlandslievende gevoelens. Toen Duitsland zich in 2006 als organisator van het wereldkampioenschap presenteerde als 'een zomersprookje – De wereld te gast bij vrienden', doken overal zwart-rood-gouden vlaggen op. De vanzelfsprekendheid waarmee het overgrote deel van de burgers omging met het nationale symbool bij uitstek – de vlag – deed anderen dan weer huiveren voor 'gevaarlijk nationalisme'. Waren deze laatsten dan misschien *Das Wunder von Bern* uit 1954 vergeten? De West-Duitse *Mannschaft* won toentertijd in een spannende match tegen de Hongaren de wereldbeker in het Zwitserse Bern. Voor de West-Duitsers was dat, amper negen jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog, een morele opsteker. Ze hadden het gevoel weer bij de volkerengemeenschap te horen; de bekende historicus en journalist Joachim Fest noemde de finale in Bern zelfs de *"eigenlijke stichtingsacte van de Bondsrepubliek"*. Voor pathos was er bij alle vreugde geen plaats onder de spelers. Toen de nationale hymne weerklonk, *"heerste er onder hen een soort verlegen stilte"*, schreef Fest nog.¹

Sport kan ook het wordingsproces van een natie schragen door *"het spirituele, culturele en fysieke niveau van de democratische samenleving door lichamelijke opvoeding, sport en onderwijs"* te vergroten, zoals te lezen valt in de statuten van Sokol, de Tsjechische gymnastiekbeweging die in 1862 in Praag werd opgericht. Sokol, het Tsjechische woord voor valk, bevorderde het nationalisme van de Tsjechen die in die tijd nog deel uitmaakten van Oostenrijk-Hongarije. Nadat de Duitse bezetter in 1941 en de communistische machthebbers in 1948 de activiteiten van de beweging hadden verboden, slaat Sokol vandaag weer zijn vleugels uit in Tsjechië.

Een naburige voorloper van Sokol was de Bond ter bevrijding en eenmaking van Duitsland die de leraar Friedrich Ludwig Jahn (1778-1852) op 13 november 1810 op de Hasenheide nabij Berlijn had opgericht. Het staatkundig gefragmenteerde Duitsland was bezet door Napoleon. Uit de uitgebreide wandelingen die Jahn ondernam met zijn leerlingen ontwikkelde zich een turnbeweging die velerlei

fysieke lichaamsoefeningen omvatte. Jahn bezigde het woord 'turnen' als een vorm van taalzuivering tegenover het leenwoord 'gymnastiek'. Zijn doel was om de jonge 'turners' de liefde voor de Duitse natie bij te brengen en hen paramilitair in te kunnen zetten tegen de 'vijanden van de vrijheid'. Dat waren de Franse bezettingstroepen, maar ook de Duitse vorsten die de eenmaking van Duitsland verhinderden en vasthielden aan de standenmaatschappij. Dat 'Turnvater Jahn' in de geschiedenisboeken voortleeft als een 'onverdraagzame nationalist', doet wel eens vergeten dat hij er ook moderne ideeën op nahield. Zo brak hij een lans voor gelijke burgerrechten, nationaal onderwijs en de mogelijkheid voor kinderen uit de lagere standen om op de maatschappelijke ladder te klimmen. Alleen al opkomen voor nationale eenheid was een progressieve idee, net zoals zijn verdediging van de moedertaal tegenover de verlokking van de taal van de bezetter.

Dirk Rochtus | voorzitter van het ADVN

(1) J. Fest, Fußball ist niemals nur ein Spiel, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3 juli 2004.

Optreden van de Tsjechische Sokol turngroep in Brno, s.d.
[<https://slet2024.cz>]

ADV N

ARCHIEF VOOR NATIONALE BEWEGINGEN